

Іскоростенський А. М., заступник голови
Києво-Святошинська РДА Київської області,
Хом'яченко С. І., к.ю.н., доцент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ ПОВІТРЯНИМИ СУДНАМИ

Існування держави Україна неможливо уявити без належних їй таких природних утворень як суходіл, водні ресурси (в т.ч. територіальне море, річки, озера, заливи), повітряний простір. Усі природні ресурси є складовими компонентами території держави. Норми ст. 13 Конституції України визначають, що, в тому числі й атмосферне повітря, яке знаходиться в межах території України, є об'єктом права власності Українського народу. А від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією. Пунктом 5 ст. 92 Основного Закону нашої держави встановлено також, що виключно законами України визначаються, серед інших, засади використання природних ресурсів та організації та експлуатації транспорту.

Інституалізація суспільного життя ознаменувалась упорядкуванням на рівні законів різних галузей та сфер існування України як суверена. Так у галузі цивільної авіації та у сфері використання повітряного простору прийнято основоположні нормативно-правові акти щодо діяльності цивільної авіації, а саме: Закон України «Про транспорт» від 10.11.94 р. № 232/94-ВР [1] та Повітряний кодекс України (надалі – ПКУ) від 04.05.93 р. № 3167-XII. Чинним Повітряним кодексом України від 19.05.2011 р. № 3393-VI [2], відповідно до п. 81) ч. 1 ст. 1 повітряним простором України визнається частина повітряної сфери, розташована над суходолом і водною територією України, у тому числі над її територіальними водами (територіальним морем), і обмежена вертикальною поверхнею, що проходить по лінії державного кордону України.

Наявність такого блага як повітряний простір без сумніву передбачає певної деталізації тих вихідних положень, що містяться в зазначених нормативно-правових актах і зокрема відносин, що виникають у зв'язку з використанням повітряного простору цивільною авіацією. Для більш комплексного підходу щодо розуміння такої категорії як адміністративно-правове регулювання використання повітряного простору повітряними суднами слід процитувати ще одне поняття, що вживається в п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про використання повітряного простору України» від 29.03.2002р. № 401: «авіація – галузь, що є складовою частиною транспортної системи країни, підприємства, установи та організації якої незалежно від форми власності та підпорядкування володіють

повітряними суднами та провадять діяльність, пов'язану з використанням повітряного простору» [3]. В літературі зазначається, що «межі адміністративно-правового регулювання пов'язані з діяльністю органів виконавчої влади, охоплюють суспільні відносини управлінського характеру, що складаються у цій сфері державної діяльності з керівництва економікою, соціально-культурною сферою та адміністративною діяльністю» [4, с.23].

Таким чином є очевидним наявність таких різнопланових елементів, що використовують повітряний простір як безпосередньо, тобто авіакомпанії та аеропорти, об'єкти системи організації повітряного руху, повітряні судна так і опосередковано: різномірні комплекси технічного обслуговування авіаційної техніки, паливно-заправні комплекси і т.п. І ця різноплановість характеризується не тільки цими елементами як такими, рівнями, на яких здійснюється правове регулювання з боку державних органів, а й формою власності та підпорядкування (наприклад, авіаперевізники недержавної форми власності; повітряні судна відомчої приналежності та підпорядкування: Міноборони, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства надзвичайних ситуацій України тощо; інші підприємства, установи та організації державного та недержавного сектору, що забезпечують діяльність цивільної авіації). Розробка й впровадження значного по об'єму правового матеріалу, а потім і засвоєння усіма учасниками відносин щодо використання повітряного простору є необхідною умовою здійснення адміністративно-правового регулювання його використання повітряними суднами.

Держава в особі її компетентних органів надає повітряний простір у користування для задоволення своїх власних потреб, потреб суб'єктів авіаційної діяльності (авіаперевізникам, аеропортам), юридичним та фізичним особам як користувачам авіаційних послуг для задоволення їх потреб та інтересів у повітряних перевезеннях. На нашу думку, особиста заінтересованість щодо задоволення таких потреб останніми є складовою рушійної сили ринкової економіки.

Але така особиста заінтересованість лежить в межах правового впливу відповідних норм. Держава як власник такого ресурсу як атмосферне повітря за допомогою правових норм різної юридичної сили встановлює, змінює або припиняє відносини щодо використання повітряного простору. Відносини як неодмінний атрибут існування суспільства, його інституцій та людей є водночас і предметом правового впливу норм права.

Здійснюючи повноваження власника держава в особі Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України шляхом прийняття норм, що містяться в ПКУ та «Положенні про використання повітряного простору України» надає в користування повітряний простір.

Наявність класифікації повітряного простору та пріоритетів його використання передбачає детальної нормативної регламентації для користувачів

повітряного простору при здійсненні ними своєї діяльності як з метою здійснення перевезень (комерційною метою), так і з урахування безпеки існування держави.

З урахуванням специфіки цивільної авіації, тобто використання повітряного простору за допомогою повітряних суден і в силу підпорядкування такого використання діям норм різних інститутів та галузей права здійснюється правове регулювання за допомогою імперативного та диспозитивного методів. Якщо це пов'язано з державним суверенітетом, територіальною цілісністю (виходячи з норм ПКУ щодо повного та виключного суверенітету держави над повітряним простором) застосовується переважно імперативний спосіб правового регулювання; якщо ж використання пасажиром, вантажовідправником з метою здійснення перевезень – диспозитивний метод.

Отже, адміністративно-правове регулювання використання повітряного простору повітряними суднами підпадає під дію норм як публічного так і приватного права, що в свою чергу передбачає використання різних методів правового регулювання відносин, пов'язаних з використанням такого природного ресурсу яким є повітряний простір.

Література

1. Про транспорт: Закон України від 10.11.94 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 51. – Ст. 446.
2. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 р. // Офіційний вісник України – 2011. – № 46. – Ст. 1881.
3. Про затвердження Положення про порядок використання повітряного простору України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2002р. № 401 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 14. – Ст.727.
4. Адміністративне право України: підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М. Гаращук, В.В. Богуцький та ін.; за заг. ред. проф. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. – Х.: Право, 2010. – 624 с.

УДК 332.72 (100)(043.2.)

Козлова Т., к.т.н., доцент,
Левченко В. О., студент,

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В КРАЇНАХ СВІТУ

Земельне законодавство України має невідкладно вирішити одне з головних питань сучасних земельних відносин – чи продовжувати мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення, що суттєво загрожує соціально-економічному розвитку України, її продовольчій безпеці, або дати